

Att utfodra älgar – hur påverkas skogen?

FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Det är idag ganska vanligt att älgar och andra hjorddjur får ensilage under vintern. Tanken är att om djuren får tillskott av foder kommer de att äta mindre av något annat. Vi testade det i kontrollerade försök.

AV GÖRAN ERICSSON, NILS-OLOV EKLUND,
ROGER BERGSTRÖM & JONAS SAHLSTEN

Året innan vi etablerade våra fyra foderplatser mätte vi betestryck och älgförekomst i Susendalen.

Susendalen ligger i Norge, på gränsen till Sverige, i ett klassiskt övervintringsområde för älg. Susendalen har mycket lite tall, och granen är hårt betad.

Vi testade våra idéer i ett område där älgarna tidigare inte utfodrats. Året före försöket var betestrycket jämnt fördelat en kilometer runt varje tänkt utfodringsplats. Älgarna var också lika jämnt fördelade i skogslandskapet runt de tänkta foderplatserna.

I området fanns 15 GPS-märkta älgar och vi kunde studera hur de reagerade på utfodringen.

När vi året efter började utfodra med lokalt producerat, balat ensilage såg vi att inte alla älgarna kom fram till foder-

Det verkar vara möjligt att med ensilage eller annat foder omfördela och dra till sig älgar. Men det verkar vara enklast att påverka älgar som redan finns i närområdet.

platserna. Trots att alla de 15 GPS-märkta älgarna var i närområdet runt foderplatserna var det bara sju stycken som kortare eller längre tid under vintern åt av ensilaget.

Men att ge älgarna extra mat fick stor lokal påverkan. Vissa älgar valde att äta desto mer på och runt foderplatserna. Älgarna, som året innan var ganska jämnt fördelade i vinterområ-

det, drogs nu in till utfodringsplatsen.

Utifrån spillningsräkningar ökade älgtätheten i närområdet 0–900 meter från utfodringsplatsen med tre gånger, men den största ökningen av älgtätheten var de närmaste 300 metrarna.

Vi tolkar det som att det var några älgar som blev helt specialiserade på att gå fram till en foderplats, medan andra bara besökte dem sporadiskt.

Betetrycket förändras kring en utfodringsplats.

Så vår självklara slutsats var att foderplatser lockar älgar till sig från omgivningen – men att inte alla älgar dras dit och att de som besöker en foderplats ändå var i grannskapet.

Vad hände då med skogen när det plötsligt fanns foderplatser som lockade till sig älgar från närområdet?

Totalt sett var betetrycket runt foderplatserna oförändrat.

Men eftersom en del älgar ändrade sitt beteende och kom in närmare intill foderplatserna såg vi att betetrycket omfördelades.

Betetrycket på tall, gran och lövträd som asp, björk, rönn och sälg var nu högre de närmaste 300 meterna runt foderplatserna, för att sedan vara lägre 300–1 000 meter bort.

Försöksytorna var två gånger två kilometer runt varje foderplats.

Utifrån betes- och spillningstrycksinventeringarna får vi alltså stöd för att vi kan flytta både älgar och betetryck till en ny plats.

Våra mätningar visade att på bara ett år fick vi en mycket tydlig beteseffekt på barr och lövträd cirka 300 meter runt foderplatserna. Det innebär att om någon väljer att utfodra med ensilage eller något annat i motsvarande mängd så måste de acceptera ett ökat betetryck i närområdet.

Under förutsättning att vår studie är representativ så kommer minst 10 hektar runt en foderplats att få stor betespåverkan på all skog, men upp till 90 hektar runt en foderplats kan få lägre

betetryck givet att vi påverkar ett område en gång en kilometer runt en foderplats. Vi skriver lägre eftersom vi inte vet vad som händer om någon utfodrar i många år. Då kan ett större område påverkas runt foderplatsen.

I Ammarnäsområdet testade vi om det tidigt under vandrigen till vinterområdet var möjligt att stoppa älgarna med foder. Det misslyckades totalt.

Vi hade följt ett 15-tal GPS-märkta älgars vår- och sommarvandringar. Vi kunde därför med cirka 5–50 meters exakthet förutse var de skulle komma, på väg ner till sina vinterområden.

När älgarna lämnade sina sommarområden sent i november laddade vi foderstationerna med ensilage. Som på räls och enligt tidtabell följde alla älgar den förmodade vandringsvägen. Väl framme vid foderplatserna, som de inte kunde undvika eftersom de i prak-

tiken snubblade över dem, passerade de bara.

Om de smakade på fodret går inte att avgöra. Detta trots att vi besökte platserna kort efter för att snöspåra och verkligen se om de inte faktiskt stannat till ett kort tag.

Det verkar alltså vara möjligt att med ensilage eller annat foder omfördela och dra till sig älgar. Men det verkar vara enklast att påverka älgar som redan finns i närområdet. Och att det därför är större sannolikhet att lyckas påverka stationära älgar eller älgar som är framme i sitt vinterområde.

Att lyckas stoppa älgar som vandrar längs sina invanda vandringsvägar är svårt. Men inte omöjligt i teorin. I praktiken kan det innebära att man måste erbjuda älgarna foder i många år innan någon djärv älg vågar stanna till. Vågar en älg kan beteendet sprida sig till andra älgar. □

Fotnot: Göran Ericsson och Jonas Sahlsten är forskare vid Vilt, fisk och miljö vid SLU. Nils-Olov Eklund var examensarbetare vid samma institution. Roger Bergström är forskare vid SkogForsk i Uppsala.

Läs mer!

Vill du läsa mer om älgforskningen och de GPS-märkta älgarna i södra, mellersta och norra Sverige? Gå in på www.alg-forskning.se